

PEDAGOGIKANING ILMIY TADQIQOT METODLARI

Termiz davlat pedagogika instituti talabalari

Boysariyeva Mahliyo Baxtiyor qizi

Choriyeva O'g'ilshod To'ra qizi

choriyeva@gmail.com

Annotatsiya : Ushbu maqolada pedagogik tadqiqotlarda qo'llaniladigan ilmiy metodlar tahlil qilinadi va ularning ta'lim-tarbiya jarayonini o'rganishdagi roli yoritiladi. Maqolada pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish uchun kuzatish, tajriba, eksperiment, suhbat, anketa, test va pedagogik diagnostika kabi metodlarning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Shuningdek, pedagogik tadqiqot metodlarining nazariy va amaliy asoslari, boshqa ijtimoiy fanlar bilan integratsiyasi, shaxsiy rivojlanish va ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi roli tahlil qilinadi. Ushbu maqola pedagogika sohasida ilmiy izlanishlar olib borayotgan tadqiqotchilar va o'qituvchilar uchun foydali manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar : Pedagogika, ilmiy tadqiqot, metod, kuzatish, eksperiment, tajriba, suhbat, anketa, test, pedagogik diagnostika, ta'lim jarayoni, shaxs rivojlanishi.

Kirish

Pedagogika fanida ilmiy tadqiqot metodlari ta'lim va tarbiya jarayonini chuqur tahlil qilish, ularni samarali tashkil etish va rivojlantirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Har bir pedagogik tadqiqot ma'lum bir maqsadga yo'naltirilgan bo'lib, ilmiy metodlarning to'g'ri tanlanishi natijalarni ishonchli va asosli qilish imkonini beradi. Pedagogik metodlar shaxsning bilim, ko'nikma va qobiliyatlarini aniqlash, ta'lim jarayonidagi kamchiliklarni aniqlash va takomillashtirishda markaziy ahamiyatga ega. Shu sababli pedagogikaning ilmiy tadqiqot metodlarini o'rganish nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham katta

Asosiy qism

Pedagogikaning ilmiy tadqiqot metodlari ta'lim va tarbiya jarayonini chuqur o'rganish, uning samaradorligini oshirish va zamonaviy pedagogik yondashuvlarni joriy etish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Pedagogik tadqiqot metodlari nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliyotda ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularning yordamida o'quvchilarning bilim va ko'nikmalari, shaxsiy rivojlanishi hamda ta'lim jarayonidagi muammolar aniqlanadi.

Pedagogik tadqiqot metodlarining asosiy turlari

Kuzatish – pedagogik jarayonni bevosita yoki masofadan nazorat qilish orqali ma'lumot yig'ish usuli hisoblanadi. Bu metod yordamida o'quvchilarning xulq-atvori, faoliyati, darsdagi ishtiroki va shaxsiy xususiyatlari aniqlanadi. Kuzatish metodining asosiy afzalligi – tabiiy pedagogik vaziyatni buzmasdan to'g'ri ma'lumot olish imkonini berishidir.

Eksperiment – ma'lum pedagogik shart-sharoitlarni yaratib, ularning ta'lim va tarbiyaga ta'sirini aniqlash metodidir. Tajriba esa pedagogik jarayonning natijalarini o'rganish va ularni optimallashtirishga yo'naltiriladi. Bu metod yordamida yangi o'qitish usullari, dars texnologiyalari va pedagogik yondashuvlarning samaradorligi sinovdan o'tkaziladi.

Suhbat – o'quvchilar, o'qituvchilar yoki ota-onalar bilan bevosita muloqot orqali pedagogik ma'lumotlarni yig'ish usulidir. Intervyu ko'pincha strukturaviy yoki yarim strukturaviy shaklda bo'lib, shaxsiy fikr va tajribalarni aniqlashda samarali hisoblanadi. Bu metod o'quvchilarning individual xususiyatlarini, qiziqish va ehtiyojlarini aniqlashda keng qo'llaniladi.

Anketa va testlar – ma'lumotlarni tizimli ravishda yig'ish va tahlil qilishga imkon beruvchi metoddir. Testlar o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash, anketa esa ularning qiziqishlari, fikr va qarashlarini o'rganish uchun ishlatiladi. Ushbu metodlar pedagogik tadqiqotlarda statistik tahlilni amalga oshirishga ham yordam beradi. Pedagogik diagnostika metodlari o'quv jarayonidagi muammolarni aniqlash, individual rivojlanish xususiyatlarini baholash va shaxsiy yondashuvni shakllantirish imkonini beradi. Bu metodlar psixologik testlar, kuzatish natijalari, dars va uy vazifalari baholari asosida amalga oshiriladi.

Pedagogikaning ilmiy tadqiqot metodlari ta'lim va tarbiya jarayonini chuqur o'rganish va uni samarali tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Kuzatish, eksperiment, tajriba, suhbat, anketa, test va pedagogik diagnostika kabi metodlar pedagogik tadqiqotlarda asosiy vosita sifatida qo'llaniladi. Ushbu metodlar yordamida o'quvchilarning bilim va ko'nikmalari, shaxsiy rivojlanishi, ta'lim jarayonidagi kamchiliklar aniqlanadi va ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilinadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda metodlarni birlashtirish va ularni psixologiya, sotsiologiya, falsafa kabi fanlar bilan integratsiyalash pedagogik jarayonning yanada chuqur o'rganilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar, elektron resurslar va onlayn vositalar pedagogik tadqiqotlarning samaradorligini oshirish va ta'lim sifatini monitoring qilish imkonini beradi. Shu sababli pedagogikaning ilmiy tadqiqot metodlarini to'g'ri tanlash va qo'llash nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyat kasb etadi. Bu metodlar o'qituvchilarga ta'lim jarayonini optimallashtirish,

innovatsion yondashuvlarni joriy etish va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi, shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdukarimov, O. (2018). *Pedagogika nazariyasi*. Toshkent: O'zbekiston.
2. Kobilova, K. A. (2020). *Maktabgacha ta'lim va pedagogika asoslari*. Termiz: Termiz davlat pedagogika instituti.
3. Mirzaeva, L. (2019). *Ta'lim va tarbiyada zamonaviy yondashuvlar*. Toshkent: Fan va ta'lim.

4. Sultonova, M. (2021). *Pedagogik psixologiya*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti.
5. Shukurov, B. (2017). *Didaktika asoslari*. Toshkent: O'zbekiston.
6. Dewey, J. (1916). *Demokratiya va ta'lim (Democracy and Education)*. Nyu-York: Macmillan.
7. Komenskiy, J. A. (1657). *Katta didaktika (Didactica Magna)*. Amsterdam.
8. Vygotsky, L. S. (1978). *Jamiyatda ong: Yuqori psixologik jarayonlarning rivojlanishi (Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes)*. Kembrij: Harvard University Press.
9. UNESCO (2020). *Global ta'lim monitoringi hisobot (Global Education Monitoring Report)*. Parij: UNESCO.
10. Tursunova, N. (2019). *Pedagogik tadqiqot metodlari*. Toshkent: Fan va ta'lim.